

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ КОМП'ЮТЕРНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету комп'ютерних
інформаційних технологій

« 30 » 08 2024 р.
Ігор ЯКИМЕНКО

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-
педагогічної роботи

« 30 » 08 2024 р.
Віктор ОСТРОВЕРХОВ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Навчально-наукового інституту
новітніх освітніх технологій

« 04 » 10 2024 р.
Святослав ПИТЕЛЬ

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни

«КРИПТОГРАФІЧНІ ПРОТОКОЛИ ТА МЕТОДИ КРИПТОАНАЛІЗУ»

ступінь вищої освіти – магістр

галузь знань – **12 Інформаційні технології**

спеціальність – **125 Кібербезпека та захист інформації**

освітньо-професійна програма – **Кібербезпека**

Кафедра кібербезпеки

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практ. заняття (год.)	ІРС (год.)	Тренінг (год.)	СРС (год.)	Разом (год.)	Екза- мен, (сем.)
Денна	1	2	30	14	4	6	96	150	2
Заочна	1	2	8	4	-	-	138	150	2

Тернопіль - 2024

Робочу програму склав доктор технічних наук, професор, професор кафедри кібербезпеки Михайло КАСЯНЧУК

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри кібербезпеки, протокол № 3 від 04 10 2024 р.

Завідувач кафедри кібербезпеки Василь ЯЦКІВ

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності Кібербезпека та захист інформації, протокол № 2 від 16 10 2024 р.

Керівник групи
забезпечення спеціальності Василь ЯЦКІВ

Гарант освітньо-професійної
програми Василь ЯЦКІВ

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Опис дисципліни “Криптографічні протоколи та методи криптоаналізу”

Дисципліна “Криптографічні протоколи та методи криптоаналізу”	Галузь знань, спеціальність, СВО	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 5	галузь знань – 12 Інформаційні технології	Статус дисципліни вибіркова Мова навчання українська
Кількість залікових модулів – 4	спеціальність – 125 Кібербезпека та захист інформації	Рік підготовки: Денна – 1 Заочна – 1 Семестр: Денна – 2 Заочна – 2
Кількість змістових модулів – 3	ступінь вищої освіти – магістр	Лекції (год): денна – 30; заочна – 8. Практичні заняття (год): денна – 14; заочна – 4.
Загальна кількість годин – 150		Самостійна робота (год): денна – 96; заочна – 138. Тренінг (год): денна – 6. Індивідуальна робота (год): денна – 4
Тижневих годин – 10, з них аудиторних – 3		Вид підсумкового контролю – екзамен.

2. Мета й завдання вивчення дисципліни “Криптографічні протоколи та методи криптоаналізу”

2.1. Мета завдання дисципліни

Мета вивчення дисципліни “Криптографічні протоколи та методи криптоаналізу” полягає у формуванні у майбутніх спеціалістів умінь та компетенцій для забезпечення ефективного криптографічного захисту інформації, необхідних для подальшої роботи та навчити їх застосуванню методів та засобів криптографічного захисту інформації в умовах широкого використання сучасних інформаційних технологій.

Вивчення курсу “Криптографічні протоколи та методи криптоаналізу” передбачає наявність систематичних та ґрунтовних знань із суміжних курсів («Основи програмування», «Кібернетична безпека», «Системи та технології кібербезпеки», «Моніторинг та управління інформаційною безпекою», «Дискретна математика», «Криптографія»), а також цілеспрямованої роботи на лекційних та практичних заняттях, самостійної роботи студентів.

2.2. Завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни є систематизація інформації щодо розроблення, впровадження та експлуатації криптографічних систем захисту інформації на об’єктах інформаційної діяльності, формування навичок аналізу систем забезпечення інформаційної безпеки з метою впровадження найкращих практик криптографічного захисту інформації.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

- засвоїти основні фундаментальні поняття і закони криптографічного захисту інформації для їх використання в сучасних комп’ютерних системах;
- знати принципи побудови криптографічних протоколів та їх використання в задачах захисту інформації;

- використовувати основні математичний апарат та закони криптографії в професійній діяльності;
- вміти використовувати програмні засоби, які реалізують основні криптографічні протоколи;
- програмно реалізовувати криптографічні протоколи вирішення типових задач захисту інформації;
- проектувати різного рівня криптографічні системи захисту з врахуванням методів криптоаналізу;
- вміти використовувати методи та засоби криптографічного захисту даних.

Мета проведення лекцій полягає у тому, щоб ознайомити студентів із головними питаннями курсу «Криптографічні протоколи та методи криптоаналізу». Завдання проведення лекцій полягає у: викладенні студентам у відповідності з програмою та робочим планом основних питань курсу «Криптографічні протоколи та методи криптоаналізу» та формуванні у студентів цілісної системи теоретичних знань з курсу «Криптографічні протоколи та методи криптоаналізу».

Мета проведення практичних занять полягає у тому, щоб виробити у студентів практичні навички використання теоретичного матеріалу. Завдання проведення практичних занять полягає у глибшому засвоєнні та закріпленні теоретичних знань, одержаних на лекціях.

3. Програма навчальної дисципліни “Криптографічні протоколи та методи криптоаналізу”

Змістовий модуль 1. Криптографічні протоколи.

Тема 1. Сучасні симетричні та асиметричні криптосистеми.

Структура алгоритму DES. Функція шифрування алгоритму DES. Генерація підключів алгоритму DES. Режими роботи алгоритму DES. Структура алгоритму IDEA. Сімейство алгоритмів RC. Опис криптосистеми RSA. Генерування ключів. Шифрування та розшифрування. Генерування ключів криптосистеми Рабіна. Шифрування та розшифрування в криптосистемі Рабіна. Криптосистема Ель–Гамала. Шифрування та розшифрування в криптосистемі Ель–Гамала.

Тема 2. Поняття криптографічних протоколів. Їх опис.

Визначення криптографічного протоколу. Учасники протоколу. Вербальний опис. Математичний опис виконуваних операцій з вербальним описом дій учасників. Опис по кроках протоколу. Символічний опис. Опис у вигляді відображення послідовності дій.

Тема 3. Класифікація криптографічних протоколів.

Примітивні і прикладні криптографічні протоколи. Класифікація за кількістю учасників. Класифікація за кількістю переданих повідомлень. Класифікація за цільовим призначенням протоколу. За типом використовуваних криптографічних систем. За способом функціонування. Класифікація за надійністю.

Тема 4. Властивості, що визначають безпеку криптографічних протоколів.

Аутентифікація. Аутентифікація при розсилці за багатьма адресами або встановлення з'єднання зі службою підписки / повідомлення. Авторизація (довіреною третьою стороною). Властивості спільної генерації ключа. Конфіденційність. Анонімність. Захищеність від атак типу «відмова в обслуговуванні». Інваріантність відправника. Неможливість відмови від раніше вчинених дій. Безпечна тимчасова властивість.

Тема 5. Аналіз та моделювання криптографічних протоколів.

Моделювання і перевірка роботи протоколу з використанням мов опису і засобів перевірки, не розроблених для аналізу криптографічних протоколів. Створення експертних систем. Вироблення вимог до сімейства протоколів. Розробка формальних методів. Протоколи з посередником. Протоколи з арбітром. Самодостатні протоколи.

Тема 6. Протоколи електронного цифрового підпису.

Поняття електронного цифрового підпису. Електронний цифровий підпис в системах RSA та Ель–Гамала. Алгоритм DSA. Система Шнорра. Ефективність, достовірність та конфіденційність підписів у різних алгоритмах.

Змістовий модуль 2. Протоколи розподілу криптографічних ключів.

Тема 7. Протоколи, що ґрунтуються на симетричних криптосистемах.

Протокол Барроуза. Протокол Нідхема-Шредера. Протокол Kerberos. Протокол розподілу ключів по паралельних каналах.

Тема 8. Протоколи, що ґрунтуються на асиметричних криптосистемах.

Протокол обміну ключами Діффі-Хелмана. Триразовий протокол рукописання. Протокол MQV (Менезес-Кью-Ванстоун).

Тема 9. Квантовий розподіл ключів.

Протокол BB84. Протокол B92. Протокол E91 (EPR). Протокол розподілу ключів, що ґрунтується на кодуванні через часові зсуви. Протокол на основі квантового прямого безпечного зв'язку. Протокол на основі методу довірених кур'єрів.

Тема 10. Протокол розподілу ключів за допомогою еліптичних кривих.

Протокол Діффі-Хелмана. Опис протоколу. Приклад застосування. Приклади програмної реалізації.

Змістовий модуль 3. Методи криптоаналізу.

Тема 11. Вступ до криптоаналізу. Криптоаналітичні атаки.

Вступ. Основні поняття криптоаналізу. Криптоаналіз шифру Цезаря. Типи криптостійких систем шифрування. Поняття про атаки на алгоритми шифрування та їх класифікація. Метод повного перебору. Моделі оцінки безпеки. Типи атак на алгоритми шифрування. Ідеальний шифр, принципи побудови та властивості. Безумовно стійкі та практично (обчислювально) стійкі шифри.

Тема 12. Атаки на протоколи.

Класи криптоаналітичних атак. Атаки на схеми зашифрування. Пасивні атаки. Активні атаки. Пасивні шахраї. Активні шахраї. Підміна. Повторне нав'язування повідомлення. Атака відображенням. Затримка передачі повідомлення. Комбінована атака. Атака з паралельними сеансами. Атака з використанням спеціально підібраних текстів. Атака «противник в середині». Атака з відомим сеансовим ключем. Атака з невідомим спільним ключем. Атака вичерпного пошуку та словникова атака. Атака на основі парадоксу днів народження. Атака на основі застосування таблиць передобчислень.

Тема 13. Криптоаналіз симетричних криптосистем.

Універсальні методи криптоаналізу. Атака по ключам. Частотний аналіз. Методи криптоаналізу блочних шифрів. Методи криптоаналізу поточкових шифрів. Криптоаналіз по побічним каналам. Стійкість сучасних стандартів симетричного шифрування. Криптоаналіз методом «зустрічі посередині».

Тема 14. Диференційний (різницевий) криптоаналіз.

Сутність диференційного криптоаналізу. Диференційні властивості підстановки блокового шифру DES. Механізм відновлення бітів ключа при знанні вхідних різниць підстановки. Операція додавання ключа. Різниці у цикловій функції блокового шифру DES. Складність диференційного криптоаналізу блокового шифру DES.

Тема 15. Криптоаналіз асиметричних криптосистем.

Криптоаналіз асиметричних криптосистем. Криптоаналіз геш-функцій. Рішення завдання факторизації. Рішення задачі дискретного логарифма. Квантові обчислення.

4. Структура залікового кредиту дисципліни “Криптографічні протоколи та методи криптоаналізу”

4.1 Структура залікового кредиту дисципліни “Криптографічні протоколи та методи криптоаналізу” для ДФН

	Кількість годин					
	Лек-ції	Прак-ти-чні заняття	Самостій-на робота	Індиві-ду-альна робота	Тренінг, КППЗ	Контро-льні заходи
	<i>Змістовий модуль 1. Криптографічні протоколи.</i>					

Тема 1. Сучасні симетричні та асиметричні криптосистеми.	2	-	6	1	2	Поточне опитування
Тема 2. Поняття криптографічних протоколів. Їх опис.	2	1	6			
Тема 3. Класифікація криптографічних протоколів.	2	1	6			
Тема 4. Властивості, що визначають безпеку криптографічних протоколів.	2	1	6			
Тема 5. Аналіз та моделювання криптографічних протоколів.	2	1	6			
Тема 6. Протоколи електронного цифрового підпису.	2	1	7			
Змістовий модуль 2. Протоколи розподілу криптографічних ключів						
Тема 7. Протоколи, що ґрунтуються на симетричних криптосистемах.	2	1	6	1	2	Поточне опитування
Тема 8. Протоколи, що ґрунтуються на асиметричних криптосистемах.	2	1	7			
Тема 9. Квантовий розподіл ключів	2	1	7			
Тема 10. Протокол розподілу ключів за допомогою еліптичних кривих	2	1	6			
Змістовий модуль 3. Методи криптоаналізу.						
Тема 11. Вступ до криптоаналізу. Криптоаналітичні атаки.	2	1	7	2	2	Поточне опитування
Тема 12. Атаки на протоколи.	2	1	6			
Тема 13. Криптоаналіз симетричних криптосистем.	2	1	7			
Тема 14. Диференційний (різницевий) криптоаналіз.	2	1	6			
Тема 15. Криптоаналіз асиметричних криптосистем.	2	1	7			
Разом	30	14	96	4	6	

4.2 Структура залікового кредиту дисципліни “Криптографічні протоколи та методи криптоаналізу” для ЗФН

	Кількість годин			
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи
Тема 1. Сучасні симетричні та асиметричні криптосистеми.	0,5	-	9	Поточне опитування
Тема 2. Поняття криптографічних протоколів. Їх опис.	0,5	-	9	
Тема 3. Класифікація криптографічних протоколів.	0,5	-	9	
Тема 4. Властивості, що визначають безпеку криптографічних протоколів.	0,5	1	9	
Тема 5. Аналіз та моделювання криптографічних протоколів.	0,5	-	9	
Тема 6. Протоколи електронного цифрового підпису.	0,5	1	9	
Тема 7. Протоколи, що ґрунтуються на симетричних криптосистемах.	0,5	-	9	
Тема 8. Протоколи, що ґрунтуються на асиметричних криптосистемах.	0,5	-	9	

Тема 9. Квантовий розподіл ключів	1	-	9
Тема 10. Протокол розподілу ключів за допомогою еліптичних кривих	0,5	1	9
Тема 11. Вступ до криптоаналізу. Криптоаналітичні атаки.	0,5	-	9
Тема 12. Атаки на протоколи.	0,5	-	10
Тема 13. Криптоаналіз симетричних криптосистем.	0,5	1	9
Тема 14. Диференційний (різницевий) криптоаналіз.	0,5	-	10
Тема 15. Криптоаналіз асиметричних криптосистем.	0,5	-	10
Разом	8	4	138

5. Тематика практичних занять.

5.1 Тематика практичних занять для ДФН.

Практичне заняття №1

Тема: Сучасні симетричні та асиметричні криптосистеми.

Мета: Вивчення та дослідження сучасних симетричних та асиметричних криптосистем.

Питання для обговорення:

1. Структура алгоритму DES. Функція шифрування алгоритму DES.
  2. Генерація підключів алгоритму DES.
  3. Режими роботи алгоритму DES.
  4. Структура алгоритму IDEA.
  5. Сімейство алгоритмів RC.
  6. Опис криптосистеми RSA. Генерування ключів. Шифрування та розшифрування.
  7. Генерування ключів криптосистеми Рабіна. Шифрування та розшифрування в криптосистемі Рабіна.
  8. Криптосистема Ель-Гамала. Шифрування та розшифрування в криптосистемі Ель-Гамала.
- Література: 1-15.

Практичне заняття № 2

Тема: Поняття криптографічних протоколів. Їх опис та класифікація.

Мета: Вивчення та дослідження поняття криптографічних протоколів, їх опису та класифікації.

Питання для обговорення:

1. Визначення криптографічного протоколу. Учасники протоколу.
  2. Вербальний опис. Математичний опис виконуваних операцій з вербальним описом дій учасників.
  3. Опис по кроках протоколу. Символічний опис.
  4. Опис у вигляді відображення послідовності дій.
  5. Примітивні і прикладні криптографічні протоколи.
  6. Класифікація за кількістю учасників.
  7. Класифікація за кількістю переданих повідомлень.
  8. Класифікація за цільовим призначенням протоколу.
  9. Класифікація за типом використовуваних криптографічних систем. Класифікація за способом функціонування.
  10. Класифікація за надійністю.
- Література: 1-15.

Практичне заняття №3

Тема: Властивості, що визначають безпеку криптографічних протоколів, аналіз і моделювання їх роботи.

Мета: Вивчення та дослідження властивостей, що визначають безпеку криптографічних протоколів, аналіз та моделювання їх роботи.

Питання для обговорення:

1. Аутентифікація. Аутентифікація при розсилці за багатьма адресами або встановлення з'єднання зі службою підписки / повідомлення.

2. Авторизація (довіреною третьою стороною).
  3. Властивості спільної генерації ключа. Конфіденційність. Анонімність.
  4. Захищеність від атак типу «відмова в обслуговуванні». Інваріантність відправника.
  5. Неможливість відмови від раніше вчинених дій. Безпечна тимчасова властивість.
  6. Моделювання і перевірка роботи протоколу з використанням мов опису і засобів перевірки, не розроблених для аналізу криптографічних протоколів.
  7. Створення експертних систем.
  8. Вироблення вимог до сімейства протоколів.
  9. Розробка формальних методів.
  10. Протоколи з посередником. Протоколи з арбітром. Самодостатні протоколи.
- Література: 1-15.

Практичне заняття № 4

Тема: Протоколи електронного цифрового підпису. Протоколи, що ґрунтуються на симетричних криптосистемах.

Мета: Вивчення та дослідження протоколів електронного цифрового підпису та протоколів, що ґрунтуються на симетричних криптосистемах.

Питання для обговорення:

1. Поняття електронного цифрового підпису.
2. Електронний цифровий підпис в системах RSA та Ель-Гамала.
3. Алгоритм DSA.
4. Система Шнорра.
5. Ефективність, достовірність та конфіденційність підписів у різних алгоритмах.
6. Протокол Барроуза.
7. Протокол Нідхема-Шредера.
8. Протокол Kerberos.
9. Протокол розподілу ключів по паралельних каналах.

Література: 1-15.

Практичне заняття № 5

Тема: Протоколи, що ґрунтуються на асиметричних криптосистемах. Квантовий розподіл ключів.

Мета: Вивчення та дослідження протоколів, що ґрунтуються на симетричних криптосистемах та квантового розподілу ключів.

Питання для обговорення:

1. Протокол обміну ключами Діффі-Хелмана.
2. Триразовий протокол рукостискання.
3. Протокол MQV (Менезес-Кью-Ванстоун).
4. Протокол BB84.
5. Протокол B92.
6. Протокол E91 (EPR).
7. Протокол розподілу ключів, що ґрунтується на кодуванні через часові зсуви.
8. Протокол на основі квантового прямого безпечного зв'язку.
9. Протокол на основі методу довірених кур'єрів

Література: 1-15.

Практичне заняття №6

Тема: Протокол розподілу ключів за допомогою еліптичних кривих. Вступ до криптоаналізу. Криптоаналітичні атаки. Атаки на протоколи.

Мета: Вивчення та дослідження протоколів розподілу ключів за допомогою еліптичних кривих. Вступ до криптоаналізу. Криптоаналітичні атаки

Питання для обговорення:

1. Протокол Діффі-Хелмана. Опис протоколу. Приклад застосування.
2. Приклади програмної реалізації.
3. Основні поняття криптоаналізу. Криптоаналіз шифру Цезаря.
4. Типи криптостійких систем шифрування.

5. Поняття про атаки на алгоритми шифрування та їх класифікація. Метод повного перебору.
6. Моделі оцінки безпеки.
7. Типи атак на алгоритми шифрування. Ідеальний шифр, принципи побудови та властивості.
8. Безумовно стійкі та практично (обчислювально) стійкі шифри.
9. Класи криптоаналітичних атак. Атаки на схеми зашифрування.
10. Пасивні атаки. Активні атаки. Пасивні шахраї. Активні шахраї.
11. Підміна. Повторне нав'язування повідомлення.
12. Атака відображенням. Затримка передачі повідомлення.
13. Комбінована атака. Атака з паралельними сеансами.
14. Атака з використанням спеціально підібраних текстів. Атака «противник в середині».
15. Атака з відомим сеансовим ключем. Атака з невідомим спільним ключем. Атака вичерпного пошуку та словникова атака.
16. Атака на основі парадоксу днів народження. Атака на основі застосування таблиць передобчислень.

Література: 1-15.

Практичне заняття № 7

Тема: Криптоаналіз симетричних криптосистем. Диференційний (різницевий) криптоаналіз. Криптоаналіз асиметричних криптосистем.

Мета: Вивчення та дослідження атак на криптографічні протоколи та методів криптоаналізу симетричних криптосистем, диференційного (різницевого) криптоаналізу та криптоаналізу асиметричних криптосистем.

Питання для обговорення:

1. Універсальні методи криптоаналізу. Атака по ключам.
2. Частотний аналіз. Методи криптоаналізу блочних та поточкових шифрів.
3. Криптоаналіз по побічних каналах.
4. Стійкість сучасних стандартів симетричного шифрування.
5. Криптоаналіз методом «зустрічі посередині»
6. Сутність диференційного криптоаналізу. Диференційні властивості підстановки блокового шифру DES.
7. Механізм відновлення бітів ключа при знанні вхідних різниць підстановки.
8. Операція додавання ключа. Різниці у цикловій функції блокового шифру DES.
9. Складність диференційного криптоаналізу блокового шифру DES.
10. Криптоаналіз асиметричних криптосистем.
11. Криптоаналіз геш-функцій.
12. Рішення завдань факторизації та дискретного логарифма.
13. Квантові обчислення.

Література: 1-15.

5.2 Тематика практичних занять для ЗФН.

Практичне заняття №1

Тема: Властивості, що визначають безпеку криптографічних протоколів, аналіз і моделювання їх роботи.

Мета: Вивчення та дослідження властивостей, що визначають безпеку криптографічних протоколів, аналіз та моделювання їх роботи.

Питання для обговорення:

1. Аутентифікація. Аутентифікація при розсилці за багатьма адресами або встановлення з'єднання зі службою підписки / повідомлення.
2. Авторизація (довіреною третьою стороною).
3. Властивості спільної генерації ключа. Конфіденційність. Анонімність.
4. Захищеність від атак типу «відмова в обслуговуванні». Інваріантність відправника.
5. Неможливість відмови від раніше вчинених дій. Безпечна тимчасова властивість.
6. Моделювання і перевірка роботи протоколу з використанням мов опису і засобів перевірки, не розроблених для аналізу криптографічних протоколів.

7. Створення експертних систем.
8. Вироблення вимог до сімейства протоколів.
9. Протоколи з посередником. Протоколи з арбітром. Самодостатні протоколи.

Література: 1-15.

Практичне заняття № 2

Тема: Протоколи електронного цифрового підпису. Протоколи, що ґрунтуються на симетричних криптосистемах.

Мета: Вивчення та дослідження протоколів електронного цифрового підпису та протоколів, що ґрунтуються на симетричних криптосистемах.

Питання для обговорення:

1. Поняття електронного цифрового підпису.
2. Електронний цифровий підпис в системах RSA та Ель-Гамала.
3. Алгоритм DSA.
4. Система Шнорра.
5. Ефективність, достовірність та конфіденційність підписів у різних алгоритмах.
6. Протокол Барроуза.
7. Протокол Нідхема-Шредера.
8. Протокол Kerberos.
9. Протокол розподілу ключів по паралельних каналах.

Література: 1-15.

Практичне заняття №3

Тема: Протокол розподілу ключів за допомогою еліптичних кривих. Вступ до криптоаналізу. Криптоаналітичні атаки.

Мета: Вивчення та дослідження протоколів розподілу ключів за допомогою еліптичних кривих. Вступ до криптоаналізу. Криптоаналітичні атаки

Питання для обговорення:

1. Протокол Діффі-Хелмана.
2. Опис протоколу.
3. Приклад застосування.
4. Приклади програмної реалізації.
5. Вступ. Основні поняття криптоаналізу. Криптоаналіз шифру Цезаря.
6. Типи криптостійких систем шифрування.
7. Поняття про атаки на алгоритми шифрування та їх класифікація. Метод повного перебору.
8. Моделі оцінки безпеки.
9. Типи атак на алгоритми шифрування.
10. Ідеальний шифр, принципи побудови та властивості.
11. Безумовно стійкі та практично (обчислювально) стійкі шифри.

Література: 1-15.

Практичне заняття №4

Тема: Диференційний (різницевий) криптоаналіз. Криптоаналіз асиметричних криптосистем.

Мета: Вивчення та дослідження диференційного (різницевого) криптоаналізу та криптоаналізу асиметричних криптосистем.

Питання для обговорення:

1. Сутність диференційного криптоаналізу.
2. Диференційні властивості підстановки блокового шифру DES.
3. Механізм відновлення бітів ключа при знанні входних різниць підстановки.
4. Операція додавання ключа.
5. Різниці у цикловій функції блокового шифру DES.
6. Складність диференційного криптоаналізу блокового шифру DES.
7. Криптоаналіз асиметричних криптосистем.
8. Криптоаналіз геш-функцій.
9. Рішення завдання факторизації.

10. Рішення задачі дискретного логарифма.
11. Квантові обчислення.

Література: 1-15.

6. Тематика самостійної роботи студентів

На самостійну роботу кожному студенту пропонується написання і представлення реферату на запропоновану або самостійно вибрану тему. Орієнтовна тематика рефератів:

1. Протокол доведення з нульовим пізнанням.
2. Протокол обміну ключами.
3. Протокол для проблеми криптографів, що обідають.
4. Протокол Діффі - Геллмана на еліптичних кривих.
5. Протокол Signal.
6. Протоколи таємного голосування.
7. Протокол CCMP.
8. Протокол HOTP.
9. Протокол HTTPS.
10. Протокол Kerberos.
11. Протокол KMIP.
12. Протокол MIKEY.
13. Протокол OCRA.
14. Протокол Off-the-Record Messaging.
15. Протокол OMEMO.
16. Протокол SCRAM.
17. Протокол SDES.
18. Протокол SSL.
19. Протокол Subresource Integrity.
20. Протокол Transport Layer Security.
21. Протокол Wi-Fi Protected Setup.
22. Протокол ZRTP.
23. Генератори випадкових та псевдовипадкових послідовностей. Статистичні тести.
24. Криптографічно безпечні генератори псевдовипадкових послідовностей.
25. Випадкові числа. Генератори випадкових чисел.
26. Генератори псевдовипадкових послідовностей.
27. Використання стандартних функцій мов програмування високого рівня. Конгруентний генератор псевдовипадкових чисел.
28. Лінійні регістри зі зворотним зв'язком (LFSR). Модифіковані LFSR.
29. Криптографічно стійкі датчики випадкових чисел.
30. Системно-теоретичний підхід отримання випадкових чисел.
31. Складнісно-теоретичний підхід отримання випадкових чисел.
32. Інформаційно-теоретичний підхід отримання випадкових чисел.
33. Рандомізований підхід отримання випадкових чисел.
34. Генератори справжніх випадкових чисел. Відхилення та кореляції.
35. Розподіл випадковості за допомогою односторонньої хеш-функції.
36. Статистичні тести для псевдовипадкових чисел.
37. Метод криптоаналізу «метод зустрічі посередині».
38. Поліграмний шифр Хілла і дослідження методів його криптоаналізу.
39. Аналіз криптографічної стійкості AES.
40. Лінійний криптоаналіз.
41. Сутність та вимоги до протоколів автентифікації.
42. Аналіз методів криптографічного аналізу криптоперетворень в циклічних групах та підгрупах.
43. Аналіз відомих вразливостей банків та нанесених втрат.
44. Порівняльний аналіз стійкості асиметричних крипто перетворень.
45. Вимоги до засобів генерування та застосування ключів та ключової інформації.
46. Класифікація та оцінка стійкості криптоперетворень в групі точок еліптичних кривих.

47. Порівняльний аналіз методів криптографічного аналізу симетричних шифрів.
48. Сутність та вразливості симетричних крипто перетворень.
49. Аналіз вразливостей блокових шифрів.
50. Класифікація та оцінка вразливості відомих методів криптоаналізу відносно блокових симетричних шифрів.
51. Порівняльний аналіз методів криптоаналізу симетричних шифрів.
52. Вимоги до криптостійкості блокових шифрів.

7. Організація та проведення тренінгу з дисципліни «Криптографічні протоколи та методи криптоаналізу»

Тематика тренінгу: застосування і практична реалізація криптографічних протоколів для захисту інформаційних потоків та методів криптоаналізу.

Цей тренінг охоплює ключові аспекти криптографічних протоколів та методів криптоаналізу, поєднуючи теоретичні знання з практичними навичками. Студенти отримають практичні навички роботи з різноманітними програмними середовищами та апаратним забезпеченням.

Мета тренінгу: забезпечити студентів комплексними теоретичними знаннями та практичними навичками в галузі реалізації криптографічних протоколів та методів криптоаналізу, підготувавши їх до ефективної фахової діяльності у сучасному цифровому середовищі.

Орієнтовний перелік завдань для тренінгу:

1. Криптографічні атаки по стороннім каналам.
2. Криптографічні вразливості: недостатній аналіз розробленого алгоритму, застосування застарілих перетворень та некоректне застосування перетворень.
3. Атака розширення довжини на конструкцію Меркля-Дамгарда.
4. Застосування слабкого протоколу управління ключами.
5. Рекомендації щодо застосування криптографічних протоколів.
6. Криптографія на основі ідентифікаторів.
7. Інфраструктура відкритих ключів. Центр сертифікації ключів. Кореневий центр сертифікації.
8. Кроссертифікація. Сертифікат X.509 v3.
9. Список відкликаних сертифікатів. Причини відкликання сертифікату.
10. Протокол OSCP (Online Certificate Status Protocol).
11. Аутентифікація при розсилці за багатьма адресами або встановлення з'єднання зі службою підписки / повідомлення.
12. Методи бінарного відображення (спарювання) точок еліптичних кривих, особливості застосування в криптографії та властивості.
13. Вимоги, методи та засоби оцінки нерозрізнюваності, необоротності та непередбачуваності псевдовипадкових чисел (бітів).
14. Визначення та вимоги до випадкових послідовностей чисел(бітів).
15. Поняття та вимоги до псевдовипадкової послідовності.
16. Порівняльний аналіз властивостей випадкових та псевдовипадкових послідовностей.
17. Оцінка необоротності генераторів псевдовипадкових чисел.
18. Методи та механізми автентифікації і імітозахисту в радіосистемах, критерії та показники оцінки властивостей.
19. Модель загроз порушення справжності (автентичності).
20. Модель взаємної недовіри та взаємного захисту.
21. Особливості автентифікації в радіосистемах.
22. Критерії та показники оцінки якості імітозахисту.

Порядок проведення тренінгу:

Вступна частина проводиться з метою ознайомлення студентів із запропонованими завданнями тренінгу.

Організаційна частина полягає у створенні робочого настрою у колективі студентів.

Практична частина реалізується шляхом виконання одного вибраного завдання тренінгу.

Підведення підсумків. Обговорення результатів виконаних завдань. Обмін думками з питань, що виносились на тренінг.

9. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни “Криптографічні протоколи та методи криптоаналізу” використовуються наступні методи оцінювання навчальної роботи студента:

- поточне опитування;
- підсумковий модульний контроль за кожним змістовним модулем;
- оцінювання виконання лабораторних робіт;
- оцінювання тренінгів;
- оцінювання результатів самостійної роботи;
- підсумковий письмовий екзамєн.

10. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100 – бальною шкалою) з дисципліни “Криптографічні протоколи та методи криптоаналізу” визначається як середньозважена величина, в залежності від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Модуль 1		Модуль 2	Модуль 3	Модуль 4
20%	20%	5%	15%	40%
Поточне оцінювання	Модульний контроль	Тренінги	Самостійна робота	Екзамєн
Оцінка за даний модуль визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих на практичних заняттях.	Підсумкова письмова робота за темами №1-15.	Оцінка за виконання одного вибраного завдання тренінгу	Оцінка за виконаний і представлений реферат на вибрану тему.	1. Теоретичні питання: 2 питання по 30 балів - тах 60 балів. 2. Практичне завдання - тах 40 балів

Шкала оцінювання:

За шкалою ЗУНУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	відмінно	A (відмінно)
85-89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов’язковим повторним курсом)

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№	Найменування	Номер теми
1	Електронний варіант лекцій	1-15
2	Методичні вказівки до виконання практичних робіт (електронний варіант)	1–15
3	ПК Intel Core i3-540; монітор 19 Samsung; принтер лазерний Canon MF4570.	1-15
4	Microsoft Windows, Microsoft Office 2013, Mozilla Firefox, Nod32, FoxitReader, AdobeReader, WinRAR, WinZip, MathCAD, MatLab, DjVu Viewer, Total Commander, C#, C++, MASM32, Java Server Pages, Servlets, EJB, Java Server Faces, JavaFX, BC3.0, .NET Framework, PHP, Visual C++, Symbian C++, ARIS, MS Project, IBM Rational, GPSS World, Visual Web Developer 2016 Express, SWI Prolog, Microsoft Project, Spider Project, Primavera Project Planner, SQL Server 2015 Enterprise, Visio Professional 2016, Project Professional 2016,	1-15

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Лісовська Ю. Кібербезпека. Ризики та заходи. - К.: Кондор, 2019. - 272 с.
2. Касянчук М. Досконала форма системи залишкових класів: методи побудови та застосування (Монографія) / М.Касянчук. – Тернопіль: ТНЕУ, 2019. – 224 с.
3. Stallings, W., & Brown, L. Computer Security: Principles and Practice (4th ed.). Pearson. 2022. 384 p.
4. Nigel Cawthorne. Alan Turing: The Enigma Man. – Acturus, 2019. – 128 p.
5. Інформаційна безпека: навчальний посібник/ Ю. Я. Бобало, І. В. Горбатий, М. Д. Кіселичник, А. П. Бондарєв та інші; за заг. ред. д-ра техн. наук, проф. Ю. Я. Бобала та д-ра техн. наук, доц. І.В. Горбатого. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. 580 с.
6. Криптоаналіз. Криптографічні протоколи. Навчальний посібник/ О.М. Гапак. Ужгород: Ужгородський національний університет, 2021. 93 с.
7. Efficient coding for secure computing with additively-homomorphic encrypted data/ Thijs Veugen. - International Journal of Applied Cryptography, 2020, Vol.4, No.1. pp.1-15. DOI: 10.1504/IJACT.2020.107160/
8. Касянчук М.М. Методи опрацювання багаторозрядних чисел в асиметричних криптосистемах на основі модулярної арифметики. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора технічних наук за спеціальністю 05.13.21 «Системи захисту інформації». Тернопіль. 2020. 380 с.
9. Асиметричні алгоритми шифрування у системі залишкових класів / Я.М. Николайчук, І.З. Якименко, Н.Я. Возна, М.М. Касянчук // Кібернетика і системний аналіз, №4, Т.58. 2022. С. 129-138.
10. Symmetric Crypt algorithms in the Residue Number System/ Ya. M. Nykolaychuk, M. M. Kasianchuk, I. Z. Yakymenko// Cybernetics and Systems Analysis. Springer US, is. 52, 2021. PP. 219-223.
11. Cryptology and information security - past, present, and future role in society/ S. Bhattacharya. International Journal on Cryptography and Information Security (IJCIS). Vol. 9, No.1/2, 2019. P. 13-36.
12. Nykolaychuk Ya.M., Yakymenko I.Z., Vozna N.Ya., and Kasianchuk M.M. Residue Number System Asymmetric Crypt algorithms. Cybernetics and Systems Analysis. 2022, Vol. 58, No. 4, P.611-618.
13. Методологія опрацювання багаторозрядних чисел в асиметричних криптосистемах/ М. М. Касянчук, М. П. Карпінський, С. В. Казмірчук. Захист інформації, №2, т.21, 2019. С.65-73.
14. Розробка трьохмодульної криптосистеми Рабіна на основі операції додавання/ М.М. Касянчук, О.Я. Лотоцький, С.В. Яцків, С.В. Івасєв, Л.М. Тимошенко. Informatics & Mathematical Methods in Simulation, №11, 2021. С. 47-57.
15. Симетрична система з нелінійним шифруванням та можливістю контролю шифротексту з метою маскування/ В.М. Джулій, І.В. Муляр, В.С. Орленко, В.Ю. Тітова,

